

UNITÁRIUS ÉLET

XXXIII. ÉVFOLYAM 4. SZÁM

JÚLIUS—AUGUSZTUS

Levél az óházába

NYÁR

A MAGYARORSZÁGI UNITÁRIUS EGYHÁZ
FÖTISZTELENDŐ ZSINATÁNAK.

BUDAPEST

Aldást és békességet kérek a mi egy Istenünktől a Dávid Ferenc halálának emlékeztére egybeült Zsinat minden egyes tagja részére.

Testi fogyatékoságom (szélütés) megakadályoz abban, hogy a Zsinaton személyesen is megjelenjek, de az emlékezésben innen, a távolból is szeretnék részt venni.

Eszembe jut, mindenekelőtt, hogy az amerikai unitárius gondolkozó, Ralph Waldo Emerson véleménye szerint: minden szervezet egy ember megnyúlt árnyéka. Emlékezetemben ez a vélemény különösen is illik a Magyarországi Unitárius Egyházra, mely valóban egy embernek, Dávid Ferencnek a megnyúlt árnyéka. Jól megnyúlt árnyék: négyszáz év zivatarai sem tudták elhomályosítani, itt síklik, suhan lelki szemeink előtt, amikor istentiszteletet tartunk, ha életideálról gondolkozunk, vagy lelkiismeretünket vizsgáljuk. Ez az árnyék azonban, mint általában az árnyék meg nem fogható. Csak homályos körvonalokban él; de él, életünk és élete nagy változásaiban.

Ha azt kérdezzük, például, miért van az, hogy Luther Márton követői lutheránusoknak, Kálvin János hívei kálvinistáknak nevezik magukat, de Dávid Ferenc egyháza nem nevezi magát sem dávidiánusnak, sem dávidistának, — ez az árnyék erre nem felel. Csak, ha felütjük élete könyvét, onnan szivárog felénk a bizonyosság: azért, mert ő maga sem óhajtott az. Luther megírta Nagy Kátéját s Kálvin az ő Institutio-ját, mert térképet akarnak adni az őket keresők kezébe, hogy tudják őket követni. Dávid sok kitűnő munkája között nincs sem Nagy Káté, sem Institutio, ő nem követőket kívánt, hanem hit-társakat, akik éppúgy keresik az igazságot, mint ő kereste, s akik hajlandók meghozni minden áldozatot az igazságért, amikor megtalálták.

Ebben látom én megemlékezésük teremtő célját, hogy — reá emlékezve — megerősödünk elhatározásunkban, hogy hit-társai, küzdő és kereső utánczóik leszünk az ő pompázatos életének, mely négyszáz év után is hív, lelkesít, csaknem kényszerít arra, hogy nyomdokába lépjünk. A magyar unitáriusok önmagukat ünneplik, amikor Dávid Ferencről így emlékeznek.

Atyafiságos üdvözlettel és szeretettel:
Lancaster.

Dr. Szent-Iványi Sándor

VARGA BÉLA

Dávid Ferenc és az unitárius vallás

Emlékszínatunk idejére jelent meg dr. Varga Béla könyve, mely tartalmazza Varga Béla püspöknek 1939-ben, Dávid Ferenc halálának 375. évfordulóján tartott megemlékezését, valamint „Hit és vallás” című 1948-ban Kolozsvárott megjelent hittanát. A könyv szövegét a Magyar Tudományos Akadémia helyesírásának megfelelően átírtuk, de néhány, a szöveg értelmét nem érintő rövidítéstől eltekintve, változatlanul közöljük az egykori anyagot.

A könyvet László Gyula professzor Dávid Ferencről készített képe díszíti.

A könyv egyik fejezetét, angol nyelven dr. Harringtonné, Szánthó Vilma New York-i unitárius lelkész fordításában közöljük.

A könyvhöz dr. Ferencz József püspök írt előszót.

Az egyes példányok ára 80,— Ft. Kapható a Protestáns könyvesboltban (Budapest IX. Ráday u. 1 sz.) és megrendelhető püspöki hivatalunkban.

Nyár van. Csendes, nyugodt munkanapok, az a bizonyos uborkaszazonnak mondott időszak, amikor nincsenek szélsőséges időjárási változások, nincsenek nagy emlékeztető ünnepek, s még az egyházi életben is csak általános vasárnapi szolgálatokat végzünk: nem emlékezünk régi idők csodás eseményeire. Látszólag semmi rendkívüli nincs, amire figyelniünk kellene.

Valóban így van? Valóban az élet ilyenkor csak „mellékes” dolgokat, csak másodrendű élményeket nyújt?

Korunk nagy hőst és bölcsét, Schweitzer Albertet egy alkalommal így szólította meg egy társasági hölgy: „Nagyon sajnálom, hogy nem ajánlhatom fel betegápolói szolgálataimat az ön lambarénéi kórházában...” Lelkész-orvosunk erre így válaszolt: „Asszonyom, meg vagyok győződve, hogy önnek Európában is elegendő alkalma van a rászorultak baján segíteni...”

Valóban csak az idegenszerűben lehet költészetet, érdekeset találni? A hősiesség csakugyan egyet jelentene a mindennapok prózaiságától való elszakadással? Ez a próza nem lehet egyben költői is? Az igazán nagy cselekedeteket nem a körülmények határozzák meg, hanem a cselekvő egyén. A csodák mindig a mi szemünkben történnek, és nem abban, amit a szemünk figyel.

Egy kis faluban történt, hogy diákok jártak tanáraikkal, és a csendes utcákon nem győzték mohó szemmel csodálni a romlatlan falu ezernyi szépségét; a házakat, a népviseletet, az egyszerű szerszámokat, az ősi szokások jeleit. Egy idős hölgy állta útjukat lelkendező szóval: „Oh, milyen boldog vagyok, hogy városi, tanult, finom beszédű embereket látok itt. El tudják-e képzelni, milyen rettenetes e szürke, poros faluban élni immár negyven éve...?”

A közelmúltban mondotta valaki: A pokol nem egy földön kívüli külön földrajzi hely. A pokol mindenekelőtt egy bezártság, egy bizonyos vakság, amely egyeseket képtelenné tesz arra, hogy felismerjék a mindennapok szépségét, a hétköznapiok líraiságát. Sok ember képtelen meghallani a percek muzsikáját, megérezni a pillanatok illatát, és meglátni azt a sok-sok mosolyt, mely felénk ragyog, s amely az életet

széppé, boldoggá teheti. A megszo-
kás sokszor megfoszt a szépségek
örömétől. Goethe mondta: „Azt a
szivárványt, amely negyedóránál to-
vább tart, már senki sem figyeli.”

A körülöttünk élő emberek is
megszokottá válhatnak, ha még oly
kedvesek is voltak valamikor; bizo-
nyos idő múltán fárasztónak érez-
hetjük jelenlétüket. Molière szavai-
val: „Ő meghalt, s én siratom őt.
Ha élne, veszekednék...”

Az igaz bölcsesség nem másutt,
hanem ott keresi a boldogságot,
ahol az embernek élnie kell. Nem
szabad megvárni, míg a halál vagy
a tragédiák döbentenek a kézen-
fekvő boldogságra, öröme, csodá-
ra.

Az örömök, a csodák körülöttünk
vannak, csak fel kell ismerni azo-
kat... egy jó könyv... egy szép

zene... egy csendes séta az erdő-
ben... a jól végzett munka... egy
igazi jóbarát vagy élettárs... mind-
mind adva vannak azok számára,
kik vágnak rá, s akik felismerik
bennük az örömök forrásait. Aki
megtanult mélységesen, fenntartás
nélkül, igazán szeretni, az már nem
is vágyik másra, többre — az a
csodát fedezte fel, az magát a
mennysorságot ismerte meg.

Az életnek művészete van. Tudni
kell a hétköznapiok látszólagos szür-
keségét színekkel megtölteni. Tudni
kell örülni az útmenti apró virágok-
nak is. Tudni kell átformálni a pró-
zát költeménnyé, a megszokottban
is felismerni a rendkívülit, a csodá-
san szépet.

Nemrég olvastam: „Isten bünte-
tései láthatatlanok...” Előbb nem
értettem, majd rájöttem a bölcses-

ségre. Éppen az a büntetés, hogy
valókká leszünk az élet realitái
iránt. Az a büntetés, amit egyházi
énekeskönyvünk 59-ik éneke gon-
datlan tévelygésnek, vakságnak ne-
vez.

Kezdő bibliai idézetünkben sokak-
nak a véleménye fogalmazódik
meg... „Bizony csodadolgokat lát-
tunk ma.” Ezt naponta elismételhet-
nök mi is.

Nézzünk fel az égre, tekintsünk
embertársaink szemébe, este —
ágyunk szélén ülve-tappintsuk ki sa-
ját pulzusunkat, és mi is elmond-
hatjuk, hogy csodák között élünk;
az élet egy nagy-nagy, soha vissza
nem térő élmény, az örömöknek és
a boldogságnak kifogyhatatlan for-
rása.

Francia eredeti nyomán:
Bajor János

Dávid Ferenc-emléktábla leleplezése

A Magyar Tudományos Akadémia siklói tudományos
ülésszakát követően Budapesten, 1979. május 21-én,
a XI. kerületi Dávid Ferenc utca 2. sz. házon, a Haza-
fias Népfront Elnökségének, valamint Helytörténeti és
Honismereti Bizottságának kezdeményezésére, a XI.
kerületi Tanács egyetértésével, a Fővárosi Tanács az
utca névadójának jobb megismerésére, halála négy-
százéves évfordulóján emléktáblát helyezett el.

Az ünnepségen az Állami Egyházügyi Hivatal **Straub István** elnökhelyettes és **dr. Nagy Ferenc** csoportveze-
tő képviselték. Megjelent **Varga László**, a XI. kerületi
Tanács elnökhelyettese és **Szűcs Lászlóné** tanácsos. A
Hazafias Népfront kerületi elnökségének több tagja, a
Magyarországi Unitárius Egyház vezetősége és hívei,
valamint több külföldi és hazai érdeklődő. A felavató
beszédet a Hazafias Népfront Elnökségének nevében
Bartók Béla mondta.

Elnökhelyettes Úr!
Tisztelt Ünneplő Közönség!

„A Hazafias Népfront egyik feladata és célja,
a múlt emlékeinek őrzése mellett, kerületünk jel-
legzetességeinek közkinccsé tétele, és ennek so-
rán az utcáknak vagy egyéb létesítményeknek
megjelölése. Ezt a tevékenységet lehetőleg össze-
kapcsoljuk valamilyen eseménnyel s ennek során
helyeztük el ezt az emléktáblát Dávid Ferenc
mártír halálának négyszázadik évfordulóján, a
róla elnevezett utcában.

Dávid Ferenc volt a reformáció során az egyet-
len magyar egyházalapító a XVI. század közepén
Kolozsvárott, a független Erdély első fejedelmé-
nek, János Zsigmondnak a papja és az unitárius
egyház első püspöke.

Dávid Ferenc igen nagyműveltségű közéleti
férfi volt, nemzetközileg is elismert irodalmi te-
vékenységgel. Befolyására terjedt el az unitárius
vallás az akkori Magyarországon, majd szerte a
világon, de ugyanakkor korát messze megelőzően
törvényben biztosította az 1568-as tordai ország-
gyűlésen a gondolat szabadságot és valamennyi
bevett vallás szabad gyakorlatát.

Nagy emberek sorsa szerint, ellenségei is vol-
tak, akik sorozatos támadások után a dévai börtön-
be juttatták, ahol 1579-ben meghalt.

Állami és egyházi szerveink jó kapcsolata tette
lehetővé, hogy a Magyar Tudományos Akadémia
az emlékévk alkalmából a múlt héten ötnapos tu-
dományos értekezletet tartott Siklóson, ahol ki-
lenc, részben keleti, részben nyugati országból
érkezett tudósok és egyháztörténészek számos
előadáson emlékeztek meg a középkori szellemi
áramlatokról, azokban Dávid Ferenc szerepéről
és haláláról.

Hazánk fővárosa is méltóan emlékezik meg
róla, ezzel az emléktáblával, melyet ezennel át-
adunk kerületünk és az egész ország lakosságá-
nak.”

Az emléktáblát a Hazafias Népfront Kerületi Elnök-
sége nevében **Sümegh Miklósné és Hajdú Péter** refor-
mátus lelkész koszorúzta meg. A kegyeletos emlékezés
jegyében helyezte el a Magyarországi Unitárius Egy-
ház koszorúját **dr. Ferencz József** püspök és **Husztai Já-**

nos lelkész-közügyigazgató; a romániai Unitárius Egy-
ház képviselőjében **dr. Kovács Lajos** kolozsvári püspök
és **dr. Erdő János** főjegyző. A külföldi unitáriusok ne-
vében a **Banovichné Tompa Lili** által adott virággal
dr. George H. Williams, a Harvard Egyetem professzora
és **dr. John C. Godbey**, a Chicagói Unitárius Teológiai
Fakultás dékán-professzora emlékezett.

A családok időről időre számvetést végeznek. Felmérik eredményeiket, meghatározzák, mit szeretnének elérni a jövőben, és mire képesek. S amikor ezek a számvetések készülnek, óhatatlanul felmerül mindig a kérdés: vajon a család minden tagja a maga tehetsége és adottsága szerint egyenlő arányban vett-e részt a tervek megvalósításában? S az is felmerül az ilyen számvetések idején, hogy a családban nem veszi-e valaki könnyelműen, nagyvonalúan a réá háruló feladatokat.

Ezeket a kérdéseket vetették fel a törvényhozók is az országgyűlés nyári ülészakán, amikor a figyelem a pénzügyek felé fordult, s az ország gazdasági helyzetét tárgyalták, melynek alakulása nap mint nap érezteti hatását az egyének életében, és megszabja a családok helyzetét is. Miként gazdálkodtunk közös javainkkal az elmúlt időszak-

ban? S vajon mindenki a maga képessége és tudása szerint tett-e a közösség asztalára? Csakúgy mint a családi számvetések idején, az országgyűlésen is ezt vitatták. A pénzügyminiszter minden szépítés nélkül fogalmazott, amikor a gazdasági helyzetet ismertette: „Több pénz vettünk ki a saját zsebünk-ből, mint amennyit beletettünk, és ezt tartósan nem engedhetjük meg magunknak.” Nem kell különösebb közgazdasági szakismeret ennek a bejelentésnek a megértéséhez. S éppen ezért került előtérbe az országgyűlésen az egyén felelőssége, ki, hogyan járult hozzá a gazdaságosabb termeléshez, a minőségjavításhoz, a termelési szerkezet korszerűsítéséhez, mivel ma már nem az a döntő, hogy mennyit termelünk, hanem hogy mennyiért, mert árrendszerünknek lépést kell tartani a világpia-
ci arányokkal.

Szükség van az egyén felelősség-érzetére — hangsúlyozták az országgyűlésen — hogy felismerje helyét és szerepét a közösségben, hogy tudja, mire képes, hogy mit várnak tőle, s helyes értékítélettel minősítse munkáját, mert azzal mindenkinek tisztában kell lennie, hogy nem lehet egyformán bérezni a kiváló, a jó, a közepes, vagy éppen a hanyag munkát. Önismeretre és önvizsgálatra van tehát szükség, hogy jól gazdálkodjunk a saját energiáinkkal, hogy ne tékozzunk feleslegesen az erőnket, s pontosan ismerjük tennivalóinkat. Ehhez segít hozzá az országgyűlés nyári ülészakájának második napján elfogadott pénzügyi törvény is, melynek célja, hogy a jövőben több pénzt tegyünk a zsebünkbe, mint amennyit kiveszünk belőle.

Agh Tihamér

A LÉLEK KARDJA

Prédikáció. Elmondotta a Budapesti Unitárius templomban 1979. május 20-án dr. George H. Williams unitárius lelkész, a Harvard Egyetem egyháztörténész professzora.

Textus: Ézsaiás 55, 3—11.

Zsidókhöz írt levél 4, 7—13.

Kedves Testvéreim! Nevezetes alkalom ez a mai az én számomra, midőn eleget tehetek tisztelt püspökük hónapokkal ezelőtti meghívásának, hogy a mai reggelen a Magyar Népköztársaság fővárosában Önöknek prédikáljak. Ebben a történeti nevezetességű városban, mely immár viszonyerte régi fényét, és ismét őrzi Szent István koronáját.

Beszélni kívánok Önöknek a béke hónapjában, a jóakarát jegyében, abban az esztendőben, amelyik az unitarizmus történetében annyira jelentős, mivel ennek folyamán emlékezünk Dávid Ferenc haláláról, annak 400. évfordulója alkalmából, mind az ó, mind az úvjá-
lágban egyaránt, valahol csak szabadság és a remény-
ség oly tisztelt hírnökeként tartják őt számon, a vallás-
szabadság és a teológiai tisztánlátás jeles személyi-
sége, a vallási liberalizmus igaz képviselőjeként.

A Magyar Tudományos Akadémia Reneszansz Kutató Csoportja Siklóson nemzetközi tanulmányi konferenciát rendezett Dávid Ferenc halálának 400. évforduló-
jára. Itt kilenc ország és a magyar tudósok képviselői előadásaikban számos új tényt állapítottak meg vele kapcsolatban. Egyebek közt fény derül Dávid Ferenc halála időpontjára is, mely valójában Déva várában már 1579. november 7-én bekövetkezett. Holnap fővá-
rosuk egyik szép utcájában, amely már hosszú ideje viseli Dávid Ferenc nevét, a Főváros és más szervek képviselőinek és az egyház vezetőinek és tagjainak jelenlétében emléktáblát fognak felavatni, hirdető-
e jeles magyar ember jelentőségét, mely hazája hatá-
rain kívül is ismert, hiszen szelleme, prédikációi, vitái, bebörtönöztetése tiszteletet ébresztenek minden or-
szágban, ahol a XVI. századi Európa vallásos mártír-
jainak emlékét megbecsülés övezi.

Dávid Ferenc a szentírás igazi értelmét kereste. A Luther Márton alapította wittenbergi egyetemen tanult, ahol megszerette az ószövetséget is, igazi tartalma szerint.

Az emberiség fejlődése rendjén, a régi Izraelhez és Júdeához hasonlóan Isten prófétájának, az isteni kül-

detésnek a gondolata mindenütt felmerült. A prófétáé, aki a törvény hirdetője és folytonos ismétlője, az élő tilalomfa. Náthán, aki rendre utasítja Dávid királyt, mondván: „te vagy az ember”; Elizeus pedig Akab királyt, mert elvette Náboth szőlőkertjét. Ő a jövődö-
mondó, aki betekint a jövődöbe, megérti Isten paran-
csolatait, és jövődöli az igazság felkent királyának, a Messiásnak érkezését, aki egykoron mindannyiunk számára a békét és az igazságot hozza, — amint azt dr. Erdő János professzor is hangsúlyozza Siklóson tartott előadásában, a Dávid Ferenc újszövetségi vára-
kozásairól szólva.

Beszédem alapigéiben utalás történik Dávidra, a pász-
torra, a zsoltárosra és a királyra.

Beszédem tárgya pedig a lélek kardja, Isten szava, a mi beszédünk az, hogy miként kell használnunk ezt a szellemi kardot, hogy ne rakjunk válaszfalat Isten beszéde és az emberi beszéd közé — hiszen a Bibliá-
ban olvasható szavakat is emberek mondták és leír-
ták —, hogy ugyanakkor megmentjük az emberi szava-
kat a lealacsonyodástól és őrizzük meg azokat az egy-
mással való érintkezés számára.

Isten szavának, ahogy az a Bibliából hangzik, a modern ember számára gyakran idegen csengése van. Jó emlékeznünk arra, amit Ézsaiás mondott: „az én gondolataim nem a ti gondolataitok, és nem a ti utai-
tok az én utaim”. Istent nem lehet kisajátítani. Az Örökkévalóból nem csinálhatunk házi istenséget, aki jóváhagyja egy fajnak, vagy nemzetnek az érdekeit, hiszen ezt mondja az Úr: Imádj engemet, és senki mást. E gondolat Dávid Ferenc kedvelt szavai közé tartozott.

Saját korában Dávid Ferencnek szembe kellett néz-
nie azzal a teológiai zűrzavarral, amely nemcsak az unitáriusok és a többi keresztények között állt fenn, hanem megnyilatkozott az unitárius közösségen belül is. Ha visszatekintünk a reformáció századának elke-
sередett teológiai vitáira, ma már elmondhatjuk, hogy jobb helyzetben élünk, mint akkori elődeink, akiknek az ajkát lezárta az idő, akiknek tollán örökre megszá-
radt a tinta, s érveik elfogytak. Vajon saját korunk-
ban, melyben sok az ellentét a nyelvek beszéde közt, annak ellenére, hogy az elektronikus kommunikációs eszközök egymáshoz közel hozták a világ népeit, meg tudjuk-e találni azt az örömet, amelyről Ézsaiás pró-
fétál, és azt a belső békét amelyről a Zsidókhöz írt levél szerzője így szólt: „ma, ha az ő szavát halljátok, meg ne keményítsétek a ti szíveiteket”.

Ismeretes, hogy igen sok keresztény ma már túlju-

tott a bibliai kritizmuson, igen sokan még a teológiai-
lag konzervatív keresztények közül is tudják, hogy ma
már a kereszténység utáni korban élünk, de mégis
mindnyájan vágyakozunk a tiszta öröm és belső har-
mónia után mind önmagunkban, mind a közösségben.
Ma már tudjuk, hogy Isten szava az ember számára
megtartó beszéd, amelyik az emberi inspiráció változó
állapotában néha sugártörést szenved, tévútra jut. Azok
az igaz emberi szavak, amelyek az isteni örökkévalósá-
got ragadják meg. „Ha az ő szavát halljátok, meg ne
keményítsétek a ti szíveiteket”.

Abban az angol nyelvben, amelyik az én anyanyel-
vem, s amelyet oly sokan beszélnek szerte a világon,
gazdagodást és elszegényedést is tapasztalunk. Nekünk
nincs olyan akadémiánk, mint a franciáknak, amelyik
megőrizné a beszéd tisztaságát. Minden nyelvben azon-
ban elkerülhetetlenek a változások. Én arról szólok,
hogy őrizzük meg a szavak tisztaságát, belső akadé-
miánk ítélete szerint. Személyesen kell ügyelni azokra
a szavakra, melyeket ajkunkra veszünk, vagy esetleg
egyszerűen taglejtéssel fejezünk ki. Az az akadémia,
amelyik az egymással való érintkezés szavait megítéli,
valójában a mi lelkiismeretünk. Mint hívők, szeren-
csések vagyunk, hogy lelkiismerettel rendelkezünk, egy
olyan akadémiával, melynek elnöke maga az Isten, aki
végső soron bírálja az emberi beszédnek. Ha gondban
vagyunk, akkor az Írás szavai útba igazítanak: „Isten
lelke azonnal figyelmeztet bennünket, hogy mit szól-
junk”.

Azokról a szavakról szólok, melyek segítségével be-
szél a feleség a férjével, a férj a feleséggel, amelye-
ken szólunk gyermekeinkhez, szomszédainkhoz. Sza-
vakat használunk beszédben és írásban, az iskolában,
és a bíróság előtt is. És szavakkal fejezzük ki gondo-
latainkat a nemzetközi összejöveteleken. Szavakat

Debrecenben: Kocsis Elemér kollégiumi főigazgató, Williams,
Ferencz, Cseke Béla egyházügyi titkár.

(Bajor János felvétele)

használnak a prédikátorok a templomokban. Isten
gondolatai nem a mi gondolataink. Sohasem fogjuk
elérni az Ő tökéletességét, sem megragadni az Ő
utal végső értelmét. De elegendő figyelmeztetést ha-
gyott a mi számunkra, hogy tudjunk igent vagy ne-
met mondani. Saját életünk vizsgálatából tudjuk,
hogy egymástól kölcsönösen függünk társadalmi és
történelmi vonatkozásban egyaránt, és hogy nem min-
dig érzük el azt a tiszta örömet, azt a belső békessé-
get, mely után vágyakozunk.

Hogyan tudunk birtokába jutni azoknak a szavak-
nak, amelyek élesebbek bármely kétélű kardnál? El
kell ismernünk, hogy a kard is egy szó, és hogy Isten
beszédét nemcsak a Bibliában vagy valamelyik egy-
ház jegyzésében találjuk meg, nem is csak gyülekeze-
tünk idősebb tagjainak beszédében, hanem tudunk

kell azt is, hogy „a szó élő és ható”. „Élő és ható,
és élesebb minden kétélű fegyvernél, és elhat a szív-
nek és léleknek, az ízeknek és a velőknek megoszla-
sáig, és megítéli a gondolatokat és a szívnek indula-
táit.” (4, 12) „Úgy kell cselekednünk, hogy járuljunk
azért bizalommal a kegyelem királyi székéhez, hogy
irgalmasságot nyerjünk és kegyelmet találjunk alkal-
mas időben való segítségül.” (4, 16)

A Zsidókhoz írt levél szerzője a 95. zsolttart idézi,
amikor ezt mondja: „ma, ha az Ő szavát halljátok,
meg ne keményítsétek a ti szíveiteket”. E figyelme-
ztetésben sürgetés és ígéret is van. Az örökkévaló
mában kell meghallanunk Isten szavát, és nem sza-
bad megkeményíteni szívünket, különben nem lesz
belső nyugalomunk, csak közönséges pihenésünk igaz
öröm nélkül. Feltételezem, hogy mindnyájan meg
akarjuk ismerni azt a szót, amelyik a léleknek a
kardja, hogy valóban meghallhassuk Isten hangját.
Dávid Ferenc élete utolsó éveiben azt a bibliai ígét
ismételte, amelyik Luther tanításaiban is jelentkezett:
„Isten ígéje hallásból van”. Felismerhetjük-e ezeket
a szavakat akkor, ha olvassuk a Bibliát? Igen, való-
színűleg, ha azt a reménykedés lelkével olvassuk,
ámbar ezek a bibliai ígék ósdiaknak hangoznak, mint
olyan szavak, amelyek egy letűnt, a miénktől annyira
különböző társadalomhoz szóltak.

Igen, a szavak régiak, azonban nem elavultak és a
modernség nem tette azokat ósdiakká. Élő és buzdító
szavak a mi számunkra. Minden ember között a leg-
szerencsésebbek akkor vagyunk, ha ebben hinni tu-
dunk. És nehéz a mi számunkra, ha azok, akik kö-
rülöttünk élnek, szeretteink, vagy gyermekeink úgy
vélik, hogy Isten gondolatai nem a mi gondolataink,
és ha azt mondják: jobb, ha saját útunkon járunk, és
nem követjük az Ő ösvényeit. Annyi minden van a
Bibliában, és annyi minden található az egyházak ta-
nitásaiban, hogy sokan még azok közül is, akik ra-
gaskodnak hitük tanításához, nem értik azt, s ha
meg is értik, nem mindig hiszik azt, és nem cselek-
szenek annak megfelelően.

Boldogok vagyunk mi, akik hisszük, hogy Istennek
beszéde „élő és ható”, kard, mely elvágja a mi feles-
leges szavainkat.

Nem ismervén a magyar nyelvet, sajnos, nem tudok
példákat sorolni fel olyan esetekre, melyekben talán
nem is maguk a szavak, hanem csupán azok mellék-
zöngéje, esetleg időszerűtlenségük, vagy éppen el-
hallgatásuk zavart kelt a családban, barátságot, jó-
szomszédi viszonyt bont, ellentétet szít az egyház ke-
belén, vagy akár az egész társadalomban.

Akár keresztények vagyunk, akár jóindulatú huma-
nisták, szavainkat, lelkiismeretünk belső akadémiájá-
nak ítélete alá vethetjük, hogy azt fejezzük ki, amit
mondani akarunk. Isten lelkének kardja segít abban,
hogy nyelvünk nagy szavait jogaiba visszahelyezzük,
hiszen ezek népeknek és koroknak megszentelt érté-
kei.

„Ma, ha az Ő szavát halljátok, meg ne keményít-
sétek a ti szíveiteket.” Éreztétek az örömet és a belső
békét, valahányszor igazul beszéltek és írtok. Értel-
meteknek és szíveteknek igazi érzéseit juttassátok ki-
fejezésre, ha szóltok fiatalal vagy öreggel, beteggel,
vagy egészségessel, azokkal, akik közel vannak hozzátok,
vagy akik közelebb kerülhetnek hozzátok.

Dávid Ferenc prófétai mestere volt a szentírás sza-
vainak. Megérezte a Biblia értelmét. Kolozsvári pré-
dikációiban, zsinatokon és vitatkozásokon mondott be-
szédeiben, mind világosabban és világosabban jut-
tatta kifejezésre meggyőződését. Így tudott eljutni a
szentírás istenéhez, aki az egyedüli Isten, teremtetője
mennynek és földnek, aki elküldte a názáreti Jézust,
hogy prédikálja a jó hírt, amelyet meghallottak az el-
nyomottak, a zsidóság jobbjai, a samariabeliek, né-
hányan a római centuriók közül, és végül az Ő
apostolai, Péter és Pál, akik elvitték az evangéliumot
a pogányokhoz is, szerte az egész világon.

Dávid Ferenc, amikor meg akarta ismerni a szent-
írás igazságait, Dávid király kulcsait használta. Ez
azt jelenti, hogy komolyan vette a szentírás üzenetét
a világ számára. Hangoztatta, hogy Jézus az ige tol-
mácsolója, aki az Ő atyjának akaratát hirdeti. De
nem imádta Jézust istenként. Tisztelte Jézust, és

nyilvánvalóvá akarta tenni azt, amit Isten mondani és adni akar az embernek a mindenkor adott időben és az élet minden körülményei között. A Jelenések könyvében Dávid kulcsát néha azonosítják a lélek kardjával, mivel — így, vagy úgy — mindenik megnyitja az utat a jobb és igazabb emberség felé.

Annak ellenére, hogy Isten gondolatai nem a mieink, azok majdnem mindig felfoghatók az ember számára oly mértékben, hogy az igazság prófétái zsinórmértékévé váljanak. Ha a lélek kardjával kemény igazságot formálunk, úgy járunk el, mint a sebész a késével, amellyel gyógyítani tud, és amely nyomán békességben lesz részünk. Ha igazságot szoltunk, a megfelelő időben örömben és békében lesz részünk. Ha pedig elfogadjuk egymást az Örökkévaló fiainak

és leányainak, akkor a nyelvek összezavarodottsága megszűnik, és Babel tornya rommá válik. És mi bíznunk abban, — hogy túljutva gyengeségeinken —, beszélünk egymáshoz a szívnek szavával.

Egy az Isten — mondotta Dávid Ferenc, és Ézsaiással szólva, mi nem imádkozunk más istent. Dávid Ferenc, amikor már Báthori Kristóf fejedelem foglya volt, 1579. április 27-én ezt írta: „Hiszek Jézus Krisztusban, a megígért Messiásban, ahogy az megígért az idő teljességében... aki a próféták szava szerint hirdette az Ő tanításait az Atya akarataiból... akinek igazsága az egy Isten, az Atya. Isten beszédével miénk a léleknek kardja.”

(Ford.: F. J.)

Tudományos konferencia az antitrinitarizmus múltjáról

A tudományos világ nem adózhatott volna méltóbban Dávid Ferenc emlékének, mint azzal a konferenciával, melyet a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete Reneszansz Kutató Csoportja és a magyarországi egyetemek régi magyar irodalomtörténeti tanszékei rendeztek ez év május 15—19. napjain a Baranya megyei Siklós szépen helyreállított történelmi várában. Aligha hangzott el hazánk mai területén annyi tudományos értékű előadás és hozzászólás az erdélyi unitarizmus kezdeteiről és kiterjedéséről, mint ezen a konferencián.

Jólesően állapíthattuk meg, hogy Dávid Ferenc értékét, jelentőségét és a XVI. század vallásos mozgalmaira gyakorolt hatását a szaktudomány milyen nagyra értékeli, és hogy immár mennyire elfogadottá vált az a vélemény, hogy ha a reformációt nemzetközi vallásforradalomként tekintjük, akkor az erdélyi antitrinitarizmus, az unitarizmus, a reformáció legforradalmibb irányának tekintendő.

Az elhangzott előadásoknak még kivonatossá is megvalósulna a lapunk megszabta kereteket. Azonban a konferencia egész anyagát, nemkülönben nagymértékű nyelvemlékünket, az 1588-ban a pécsi Mindszentelek-templomában elhangzott disputa anyagát kiadja a Magyar Tudományos Akadémia. Ezzel olyan tudományos anyag kerül nyilvánosságra és válik hozzáférhetővé, mely mindennél értékesebb megvilágításba helyezi egyházunk szerepét mind a magyar, mind a nemzetközi szellemi mozgalmak életében.

A tudományos konferencia egyházi vezetőink szerencsés bekapcsolódásával méltó módon hangsúlyozta azt a jelentőséget, melyet múltunkban az unitarizmus a mai számarányán túlmenően képviselt. Már a konferencia helyének megválasztása is emlékeztető volt arra az időre, amikor a Dunántúlon, de különösen Baranya megyében az unitarizmus nemcsak gyökereket vert, hanem mind létszámban, mind jelentőségben kiemelkedő szerepet töltött be, hiszen Pécs város lakossága 1572 táján szinte egészében unitárius lett, és 114 éven át a dunántúli unitarizmus központja volt.

A konferencia előadói között szerepeltek neves olasz, egyesült államokbeli, lengyel, holland, cseh, romániai és magyarországi tudósok, köztük dr. G. H. Williams, a Harvard egyetem nemzetközi tekintélyű unitárius vallású egyháztörténésze, dr. Erdő János, a kolozsvári Egyetemifokú Protestáns Teológiai Intézet rektor-professzora, és dr. John C. Godbey, a chicagói unitárius fakultás dékánja. Nagy örömünkre szolgált, hogy a résztvevők között üdvözölhettük dr. Kovács Lajos romániai unitárius püspököt.

A tudományos konferencia résztvevői meglátogatták a nagyharsányi disputa színhelyét, a szépen felújított középkori gótikus nagyharsányi templomot, ahol a magyarországi unitarizmus első mártírja, Alvinczi György emlékének adóztak, majd a pécsi Mindszentelek-templomában hallgatták meg a pécsi disputáról az iratanyag sajtó alá rendezőjének, Németh Katalinnak német nyelvű előadását.

A konferencia megnyitó napján egyházunk képviselőjében dr. Ferencz József püspök és Bartók Béla főgondnok a nagyszámú külföldi és belföldi vendéget jól sikerült fogadással tisztelte meg, amely alkalommal püspökünk méltatva a konferencia jelentőségét magyar, angol, német, olasz, francia és lengyel nyelven üdvözölte a megjelenteket.

Az ünnepélyes megnyitón és az egyházunk által adott fogadáson jelen voltak még dr. Nyiredy Szabolcs e. tanácsos és felesége, dr. Vernes Gyula e. tanácsos, Huszti János közügyigazgató-lelkész, dr. Ferencz Józsefné, dr. Ferencz Emese és Gyergyay Árpád.

Meggyőződésünk, hogy e konferencia magyarországi unitárius egyházunk életében is jelentős mozzanat, minden tekintetben emeli egyházunk tekintélyét, tudományos anyaga pedig számunkra különösen fontos és maradandó érték.

dr. Vernes Gyula

Siklói beszámoló

TISZTELT NEMZETKÖZI KOLLOKVIUM!

A Baranya megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága nevében tisztelettel köszöntöm külföldi és hazai tudós vendégeinket, s szívből kívánom, hogy programjuk célkitűzéseinek megfelelő eredményes munkát végezzenek. Azt hiszem, a nemzetközi kollokvium vezetője helyesen járt el, amikor éppen Baranya megyét választotta tudományos tanácskozása színteréül. Megyénk és székvárosa, Pécs, évszázadokon át a szellemi előretörés, a felvilágosult eszmék érvényesüléséért folytatott küzdelmek egyik központja volt. E gyakran vallási köntösben jelentkező mozgalmak a szabad vallási felfogásért folytatott — gyakran harcok — kiálláson túlmenően, jelentősen befolyásolták az élő magyar nyelv retorikai szépségeiben gazdag fejlődésének kialakulását; a filozófikus, tudományos gondolkodás elmélyítését, s ekként gyakran a saját korukat is meghaladó szabadgondolkodás érvényesülését.

Ezen elgondolások alapján nézzük a Dávid Ferenc halálának 400. évfordulója alkalmából rendezett nemzetközi értekezlet célkitűzéseit.

Köztudott, hogy az antitrinitarizmus, vagy más néven unitárius mozgalom elsősorban Erdélyben bontakozott ki, ahol a tordai országgyűlés 1568-ban biztosította számára a szabad vallásgyakorlást.

Az Erdélyből a Dunántúlra is átcsapó antitrinitarizmus megyénkben bontakozott ki legerősebben.

Baranya megye a XVI. század második felében nemcsak el- és befogadta az unitárius koncepciókat, az Erdélyből jött prédikátorokat, de saját maga is küldött Erdélybe olyan baranyai vagy pécsi származású egyéneket, akik tovább fejlesztették e vallási tanokat. Családja eredetét tekintve ilyen baranyai származék-

nak tekinthetjük Dávid Ferenc harcos követőjét, Bogáti Fazekas Miklóst, aki az erdélyi üldözések elől, Válaszuti György, Alvinczi és Jászberényi után 1572-ben Baranyába költözik, hogy azután 17 év múltával újra a kolozsvári unitárius papság körében lássuk. De neve után ítélve pécsi származású Péchi Simon, a kolozsvári iskola eleinte unitárius vallású tanulója, és Joannes Quinqueecclesiensis, azaz Pécsi János, a kolozsvári unitárius magyar prédikátor.

Az idézett korszakban sajnos nemcsak a török és a keresztény lakosság között tör fel az elembertelenedés, a kegyetlenkedések sokféle módja, hanem a református és az unitárius vallásfelekezet között is. A vakbuzgóságnak olyan megnyilatkozásait látjuk, amely az egyik hitvita végén 1574-ben a Siklőshoz közeli Nagyharsányban Alvinczi György unitárius lelkipásztor életvesztését eredményezte. Milyen más jellegű volt már a pécsi Mindszentek-templomában 1588-ban lefolyt eszmecsere, az ún. Pécsi disputa, amelyben a

részvevők érvelések, emberséges beszélgetések során egymás vallási felfogását tiszteletben tartva vitatkoztak egymással. És mily felemelő, hogy a disputa végén a református Skaricza Máté a katolikus István paptól és nagy ellenfelétől, az antitrinitárius Válaszuti Györgytől már így búcsúzott el:

„En kegyelmetek emberségét igen becsülöm, és tölem senki kegyelmetek felől gonoszt nem hall.”

De nem idézem tovább a négyszáz éves történelmi múltat, amelynek vallási és társadalompolitikai vonatkozásait feltárni és a lehetőségekhez képest tisztázni éppen a nemzetközi kollokvium tudós tagjai hivatottak.

E gondolatok jegyében megegyeszer tisztelettel és szeretettel köszöntöm valamennyi vendégünket, és szívből kívánok tudományos eredményekben gazdag tanácskozást.

Bernics Ferenc
osztályvezető

DÁVID FERENC BREVIÁRIUM

„A HIT ISTEN AJÁNDÉKA”

Mai számunkban folytatjuk a válogatott idézetek közlését. Dávid Ferenc 1569-ben megjelent magyar nyelvű prédikációs kötetének előszavából és a második prédikációból közlünk gondolatokat Szász János lelkész válogatásában.

DÁVID FERENC AJÁNLÁSA PRÉDIKÁCIÓS KÖTETÉHEZ

Felséges kegyelmes Uram! Az Istennek igéjéből nyilván kiadott parancsolat ez: Hogy az ő igéit hirdessük az ő gyülekezetébe, ez pedig nem csak égre, hanem közönséggel minden egyházi dolgokra néz. De mint Pál apostol szól, némelyek vetélkedésből nem tisztán hirdetik az Krisztust. Mindazonáltal valaminémű okból legyen, csak hogy hirdettesék az Krisztus, abban vagy onneki öröme:

Ez Pál Apostolnak mondását és az Krisztushoz való indulatot szükség megmértékelnők azoknak, kik az Krisztusnak adták magokat. Mert miképpen az eset után mindjárast Ádám fiaiba vetélkedés támada és halálos gyűlölség: Azonképpen két istentisztelet, hamis és igaz az emberek között emeltetett fel.

Az igaz úgy mint Istennek lelkétől, az ő igéinek folyása szerint, az hamis pedig az pokolbeli ördög irigységéből, az igazságnak meghomályosítására, nagy háborúságra és vetélkedésre okot adott.

Sokan az emberek közül, kik az istennek cselekedeteinek tanácsát ezekben nem vehették, vagy mindenestől fogva megtartóztatják magokat, hogy ugyan semmi isteni tiszteletre, avagy félelemre semmi gondot ne viseljenek, avagy ugyan tagadják, hogy Isten volna az, ki valami gondot viselne az emberi nemzetre: Mintha az volna, efféle vetélkedések nem támadnának, azt állítják; avagy némelyek jónak mindeneket ítélvén, békességnek okáért mindenféle tudományt válogatás nélkül bevesznek.

Dühödnek efféle dolgokban ez világnak fiai, de az Isten az ő híveitől ítéletet és cselekedetet kíván, tudniillik, hogy a lelkeket megpróbálják, az hamis prófétáktól önmagukat megoltalmazzák, mely cselekedet-höz Istenhez való könyörgés, az szentírásban való tudakozás és ez világnak tettett méltósága mellől való eltávozás kívántatik, sőt inkább istentől felépített elme, melyben az választásnak magva behintetett, gyökeret vert. Mert csak ezek értik és veszik igazságát, ezeknek mindenek jóra vadnak. Ezek vonattatnak az mennyei Atyától és mindvégig állhatatosan megmaradnak, meggyőzvé az világnak hamis ítéleteit, és az önön testi indulataikat.

Mire való ez és miért számlálom ezeket elő? Hogy Felségedet az elmúlt dolgokról és cselekedetekről emlékeztessem. Az Isten felséged birodalma alatt prédikáltatja vetélkedéssel az Krisztust és tusakodással és visszavonyás által akarja megtisztítani az ő igazságát. Hogy egyéb királyoknak és fejedelmeknek intésére ennek útját meg nem fogta Felséged, az Istennek igéjéhez való szeretet és abban való gyönyörködés művelte, hogy pedig ez világnak szidalmát állhatatos szívvel viselte és hordozta, istennek kiváltkép való ajándéka és az választásnak magvának meggyökereztetése.

A BIBLIA MAGYARÁZÁSÁRÓL

Legelőször tehát Szent Pál apostol beszédéből ezt vegyük eszünkbe: hogy minden az ki keresztény, annyiben az Istennek lelkétől megajándékozott, hogy az Istennek igéjéből ami értelmet vehet, és megélheti

Dr. Eugene Pickett, az amerikai unitárius univerzalisták új elnöke

Amerikai unitárius testvéreink legmagasabb kormányzó testülete, április 27-én tartott ülésében a dr. Paul N. Carnes váratlan elhalálozásával megürült elnöki feladatok ellátására dr. E. Pickett lelkész választotta meg, aki eddig is a bostoni központban tevékenykedett mint a lelkészi és gyülekezeti ügyosztály vezetője.

Személyében kiválóan képzett teológus, jeles szónok került e felelősségteljes tisztségbe, melyet a ciklus lejártáig 1981-ig fog betölteni.

Reméljük, hogy rövidesen ellátogat az európai unitárius testvéregyházakhoz is.

Új bíborosok

II. János Pál pápa 15 új bíborosi státust kreált. Köztük csak 6 az olasz származású, élükön A. Casaroli érsek-államtitkárral. Az új bíborosok között van vietnami, mexikói, japán, francia, ír, kanadai és két lengyel főpap. Egy bíboros nevét a pápa „in pectore” őrzi, így nevét nem hozta nyilvánosságra.

II. János Pál pápa Lengyelországban

II. János Pál pápa június 2–10. között Lengyelországban, szülőföldjén tett látogatást. Varsóban, számos vidéki ismert kegyhelyen és végül Krakkóban. A pápát a lengyel állami vezetők és a lengyel püspöki kar tagjai fogadták. Zárándokútján több ország püspöki kara is képviseltette magát. A magyar küldöttséget Lékai László bíboros és Cserhádi József pécsi megyés püspök képviselték.

Igen tisztelt Püspök Úr!

A siklósi ülészek befejezése után, engedje meg, hogy ezúton is megköszönjem az Unitárius Egyháznak és Önnek személyileg mindazt a segítséget, melyet a vállalkozáshoz nyújtott, s amely jelentősen hozzájárult annak sikeréhez.

Nagy öröm volt számunkra, hogy ezek alatt az eredményes napok alatt Önnel, Bartók Béla főgondnok úrral és Kovács Lajos püspök úrral együtt lehettünk. Biztos vagyok abban, hogy a továbbiakban is lesz alkalom hasonló eredményes együttműködésre, közös céljaink érdekében.

Tisztelettel és szívélyesen köszönti:

Klaniczay Tibor, akadémikus

azt, ami neki szükséges az ő üdvösségére, csak hogy az Istennek igéjét meg ne vesse és meg ne utálja, mert igaz Krisztus urunknak az ő beszéde, keressétek és megtaláljátok, zörgessetek és megnyitattik tinéktek.

Másodszor az Írásnak igaz értelmét ugyan azon Istennek igéjéből kell vennünk. Mert ami homályos mondás találtatik az Írásban, világosabb mondással kell azt megmagyarázni: Miérthogy pedig oly mondás az Írásban nincsen, kihez hasonló nem találtatik, szükség, hogy a világosabb az homályost magyarázza, és az új testamentumból az ő testamentumbeli mondásokat kikeressük.

Harmadszor, Ezen igékből vegyük eszünkben, mikor Szt. Pál azt mongya, a lelki ember mindeneket megítél, az igaz ítéletnek regulája mi legyen. Az Istennek lelkétől az kik hordoztatnak és viseltetnek, azok nem embereknek rabjai, emberekhez és emberi ítéletekhez nem köteleztetnek, hanem az Istennek lelkétől kimutatott magyarázáshoz. Nagy bölcsületben kell ugyan tartanunk a szent atyákat és conciliumokat, de csak annyiban kell őnekik engednünk, amennyiben lelkiek s lelki dolgokat tanítanak és magyaráznak, és az mennyiben az derék szentírásnak folyását követik.

(Átírt szöveg.)

AZ ANGLIKÁN ÉRSEK LÁTOGATÁSA

Május utolsó hetében Magyarországra látogatott az Anglikán Egyház feje, Canterbury érseke, dr. Frederick Donald Coggan. Canterbury érseke ma Londonban, a Lambeth palotában él, és csak alkalmilag látogat el egykori székhelyére. Magyarországon prédikált a Deák téri evangélikus templomban, a debreceni református Nagytemplomban; az esztergomi Bazilikában ökumenikus vesperáson szolgált.

Az Ökumenikus Tanács fogadást adott tiszteletére, melyen egyházunk képviselőjében Bartók Béla főgondnokunk vett részt. Coggan érsek a református Ráday Kollégium dísztermében előadást tartott, melyen több unitárius lelkész és dr. John C. Godbey chicagói unitárius teológiai professzor is részt vett.

Aczél György a Minisztertanács elnökhelyettese a parlamentben fogadta az anglikán egyházfőt. A nyílt és szívélyes találkozáson jelen volt Miklós Imre államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke és Richard Parsons brit nagykövet is.

Elutazása előtt az érsek Budapesten sajtótájékoztatót tartott, amelyen nagy elismeréssel nyilatkozott hazánkban szerzett tapasztalatairól. Elmondotta, hogy várakozással érkezett Magyarországra, és a magyar egyházi és világi személyiségekkel folytatott beszélgetései, gyülekezetei előtt tartott istentiszteletei és előadásai emlékezetes élményei maradnak. Több érdekes kérdésre szívélyesen válaszolt. A sajtótájékoztatón lapunkat dr. Jakab Jenő képviselte.

Miklós Imre államtitkár sajtótájékoztatója

A Magyar Újságírók Országos Szövetsége és az Állami Egyházügyi Hivatal szervezésében Miklós Imre államtitkár tájékoztatást tartott az egyházi lapok szerkesztői és munkatársai részére május 30-án a Magyar Sajtó Házában.

Az újságírók feltett kérdései kapcsán az államtitkár széles körű gondolatokban gazdag helyzetlemzést adott az egyházakat érintő időszerű bel- és külföldi kérdésekről. A sajtótájékoztatón jelen volt Straub István, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökhelyettese, valamint Grnak Károly és Gölöncsér József osztályvezetők. Az Unitárius Életet Huszti János képviselte.

Papi békegyűlés az Újvárosházán

A Hazafias Népfront budapesti bizottsága május 30-án délelőtt papi békegyűlést tartott az Újvárosháza nagytermében, ahol Bostai Károlyné, a HNF budapesti bizottságának titkára köszöntötte a vezető egyházi személyiségeket és a különböző egyházak lelkészeit.

A találkozón Kelemen Lajos, a fővárosi tanács általános elnökhelyettese tartott előadást Budapest fejlődéséről az V. ötéves terv idő-

szakában. Elmondotta, hogy most a tervidőszak utolsó előtti esztendőjében úgy vélik, hogy a fővárosi tanács teljesíteni tudja középtávú tervét, amelyben sok vita után reális célkitűzéseket fogalmaztak meg. Ismertette a tervidőszak legfontosabb feladatait: a tömeges lakásépítkezést és az ezt kiszolgáló közlekedési, közművesítési hálózat kiépítését, a gyermek- és szociális intézmények bővítését, a közoktatás és közművelődés korszerűsítését és a kerületek között meglévő ellátásbeli szintkülönbségek csökkentését. Ezek közül a legnagyobb gondot a lakásépítés jelenti, mert a mennyiségi lakásigénylés kielégítése csak 1990 körül várható. Az előadó ezt követően szólt a főváros jelentősebb beruházásairól és a környezetvédelem megoldásra váró feladatairól.

A békegyűlés a résztvevők hozzászólásaival, javaslataival ért véget.

Ézsiás konferencia

Az egyetemes keresztény békekongresszus összehívásának az eszméjét üdvözölte a hazai Ökumenikus Tanács, mely memorandummal fordult a KBK munkabizottságának legutóbb tartott üléséhez.

Az ézsiási prófécia így szól: Kardjaikból kapákat kovácsolnak, lándzsáikból metszőkéseket, nép népre kardot nem emel, hadakozást többé nem tanul.

A keresztény béke-világkongresszus előkészítését az Ökumenikus Tanács az alábbi gondolattal támogatta: Jó reménységgel állunk a KBK mellé ebben a nagyszabású tervben, s most is felajánljuk minden erőnket és lehetőségünket a kitűzött cél megvalósítására. E gondolattal egyházunk is mindenben egyetért, és azt a maga lehetőségei szerint támogatja.

Romániai egyházi küldöttség az USA-ban

A romániai egyházak küldöttsége Nicolae Corneanu temesvári ortodox metropolita vezetésével júniusban kéthetes látogatást tett az USA-ban, melynek rendjén főként Washingtonban és New Yorkban tartózkodtak. A küldöttség tagja volt dr. Kovács Lajos unitárius püspök is.

Külföldi vendégeink látogatásai

A Magyar Tudományos Akadémia siklósi tanulmányi ülésén részt vett külföldi unitárius vezetők egy csoportját fogadta *Miklós Imre* államtitkár, az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke. A találkozón jelen volt *dr. Kovács Lajos*, a romániai Unitárius Egyház püspöke, *dr. Erdő János* a kolozsvári protestáns teológiai intézet rektora, *dr. George H. Williams*, az amerikai Harvard Egyetem professzora, az ismert egyháztörténész, a „Radical Reformation” szerzője és *dr. John C. Godbey*, a chicagói Unitárius Teológia Fakultás dékánja. A vendégeket püspök és főgondnok kísérték a találkozóra.

Debrecenbe látogatott *dr. Williams* professzor, püspökünk kíséretében. Vendégünket fogadta *dr. Bartha Tibor* református püspök, zsinati elnök, valamint *dr. Kocsis Elemér* a Református Kollégium főigazgatója, aki megmutatta a kollégium értékes gyűjteményeit. A debreceni találkozást *Bajor János* lelkész és *Cseke Béla* egyházügyi titkár készítették elő, akiknek társaságában *dr. Williams* megtekintette a modern külföldi gépekkel felszerelt *Alföldi Nyomdát* is.

Dr. Lékai László bíboros, esztergomi primás, budapesti székházában fogadta külföldi vendégeinket, közöttük *dr. Kovács Lajos* kolozsvári püspököt, *dr. Erdő János* teológiai rektort és *dr. John C. Godbey* chicagói professzort, akik püspök és főgondnok kíséretében vettek részt a találkozón.

Dr. John C. Godbey professzor a szegedi és a debreceni Tudományegyetemek régi magyar irodalmi tanzékeinek meghívására látogatást tett említett városokban, Szegeden előadást is tartott a XVI. század vallásos mozgalmainak problémáiról. *Godbey* professzor részt vett több budapesti teológiai akadémia évről-évre ünnepélyén is. A budapesti nagy könyvtárakban a XVI. század egyháztörténetére vonatkozó kutatásait egészítette ki, és július 7-én utazott tovább családjával együtt Kolozsvárra.

HIÁWATA

Az ismert indián legendából írt elbeszélő költeményt az amerikai unitárius, egyben hazája egyik legjelesebb költője, *Henry Longfellow*. Kevesen olvassák ezt a csengő hangú költeményt, mely két indián törzs régi történetét megállapítja szerint a finn Kalevala nyomai is felfedezhetők a kompozíción. A szindarab szép magyar fordítása *Fodor András* költő munkája.

A szép húszéves Körszínházban, *Kazimir Károly* rendezésében sokan gyönyörködtek az előadásban és a népköltészet elemeit felvillantó történetben. Szépek voltak a díszletek. A szereplők alakítását a napisajtó érdemük szerint méltatta.

HÍREK

Ünnepi istentisztelet a Nagy Ignác u. templomunkban. Máj. 20-án, ünnepélyes külsőségek között fogadta híveinket megszépített templomunk. Az istentiszteletet *dr. Ferencz József* püspök fohásza nyitotta meg, melyben hálát adott Istennek, hogy megsegített a helyreállítás munkáinak elvégzésében. *Huszt János* lelkész olvasta fel a prédikátor, *dr. George H. Williams* amerikai unitárius lelkész, a Harvard Egyetem egyháztörténész professzora által választott ézsaiási igéket. *Dr. Kovács Lajos püspök* szép és emelkedett hangú imádságban vezette lelkünket Istenhez. *Dr. Williams* professzor igehirdetését lapunk más helyén közöljük. A hálaadó imát és az áldást *Huszt János* lelkész mondta. Az istentiszteleten jelen volt a budapesti amerikai nagykövet unitárius vallású felesége, *Hannah Kaiser* asszony is. Az istentisztelet után a budapesti gyülekezet ebédet adott külföldi vendégeink tiszteletére.

özv. Kovács Kálmán sz. Boros Margit, néhai Kovács Kálmán kolozsvári kollégiumi tanár, egyházi előadó, később budapesti gimnáziumi igazgató és budapesti egyházközségi gondnok özvegye családi körben ünnepelte meg 90. születésnapját. Egyházunk nevében *dr. Ferencz József* püspök köszöntötte. Ad multos annos!

A Magyar Tudományos Akadémia májusi közgyűlése *dr. Borbély Samu* ny. matematika-professzort és *dr. Szent-Iványi Tamás* állatorvostudományi rendes professzort, az Akadémia rendes tagjai sorába választotta. Az ősi unitárius családokból származó két tudósunk mi is szeretettel gratulálunk.

Görög Tibor evangélikus lelkész, a KBK prágai irodájának igazgatóját, a budapesti Evangélikus Teológiai Akadémia június 15-én doktorrá avatta.

A Dunántúli Református Egyházkerület püspökjelölt közgyűlésén május 23-án, teljes egyhangúsággal *Kovács Attila* zsinati tanácsost jelölték megválasztásra.

Szolnokon úrvacsoraosztással egybekötött istentiszteletet tartott *Kelemen Miklós* szegedi lelkész. Az istentiszteleten a helybéli szórványhíveken kívül részt vett *dr. Kalotai Tibor* tb. egyházi tanácsos, kedves hívünk is Abonyból.

A budapesti németajkú református gyülekezet máj. 24-én hálaadó istentiszteleten emlékezett meg fennállása 120. évfordulójáról. Az ünnepi istentiszteletet *Dr. Hans Schaffert*, a svájci segélyszolgálat igazgatója tartotta. A gyülekezetet, melynek pástora hosszú évek óta *dr. Bucsay Mihály* ref. teológiai professzor-lelkész, *dr. Tóth Károly* püspök üdvözölte. Az ünnepélyen és a fogadáson egyházunk képviselőiben — püspökünk betegsége miatt — *Bencze Márton* előadó-lelkész vett részt.

Bencze Márton lelkész és felesége június elején elutaztak a svájci Casa Locarnóba, ahol egy hónapig nyelvtanulással egybekötött ökumenikus találkozón vettek részt.

Jakab Sándor és **Laczko Erzsébet** június 23-án Kocsordon házasságot kötöttek és azt követően egyházi áldásban részesültek. Az egyházi szertartást — a férj családjának régi barátja — **Dr. Jakab Jenő** egykori kocsordi lelkész végezte.

Kolozsvári vendiákok találkoztak május első szombatján a Nagy Ignác utcai gyülekezeti teremben. Ahítatot tartott **Dr. Jakab Jenő** lelkész, kolozsvári vendiák.

Ezt művészi műsor követte, melyen bevezetőt mondott *dr. Medvigy Endre* irodalomtörténész, felleptek *Rónaszegi Eva* és *Szabó András* előadóművészek.

Klanczay Gábor, a Világosság június számában érdekes tanulmányt írt „Kereszténység és ideológia a középkorban” címen.

HALOTTAINK

özv. dr. Csiki Gáborné, néhai dr. Csiki Gábor püspöki helynök özvegye 80 éves korában, betegeskedés után elhunyt. Június 15-én a Farkasréti temetőben *dr. Ferencz József* püspök és *Huszt János* közügyigazgató búcsúztatták és kísérték ki urnáját néhai férje sírjához. Hátramaradt szeretteinek, Klára és Sára gyermekeinek, vejeinek, az unokáknak és dédunokáknak egyházunk részvételét ezúton is tolmácsoljuk.

Abudbányai Örkény — néhai dr. Abudbányai János teológiai tanár legkisebbik fia — 37 éves korában szívroham következtében május 25-én váratlanul elhunyt. A budafoki temetőben nagyszámú gyászoló előtt a ravatalnál *Huszt János* lelkész, közügyigazgató, a sírnál *dr. Ferencz József* püspök búcsúztatták. Összinté részvételüket tolmácsoljuk feleségének, **Bakos Teréz** nének, **Timea** és **Örkény** nevű kisgyermekének, édesanyjának, testvéreinek és a rokonoknak.

Hegedűs Sándor, a fűzesgyarmati egyházközség egykori gondnoka elhunyt. Temetésén nagyszámú gyülekezet jelenlétében a szolgálatot *Bajor János* végezte. Özvegye és négy gyermeke gyászában összinté szívvel osztozunk.

Lapzárta: Zoltán Sándor ny. lelkész, teol. m. tanár Budapesten elhunyt.

SZERB EGYHÁZMŰVÉSZETI ÉS TUDOMÁNYOS GYŪJTEMÉNY LÉTESÜL

A Kulturális Minisztérium, az Állami Egyházügyi Hivatal és a Budai Görögkeleti Szerb Püspökség megállapodást kötött szerb egyházművészeti és tudományos gyűjtemény létrehozásáról. Az intézmény feladata, hogy az illetékes kulturális szervekkel együttműködve gondozza, tudományosan feldolgozza és a közművelődésben hasznosítsa a görög-keleti szerb egyház művészeti és történeti gyűjteményét. A gyűjtemény Szentendrén, a szerb püspökség épületében működik. A megállapodást **Boros Sándor** kulturális miniszterhelyettes, **Straub István**, az Állami Egyházügyi Hivatal elnökhelyettese és **Vujisics Dusan** püspöki vikárius március 22-én írta alá.

UNITARIUS ÉLET

Laptulajdonos

a Magyarországi Unitárius Egyház
Felelős szerkesztő és kiadó:

Dr. Ferencz József

V., Nagy Ignác u. 4. Budapest, 1055

Táv. : 113-094.

Szerkeszti a szerkesztő bizottság

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (KHI 1900 Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámára. Évi előfizetési díj 48,- forint Külföldre évi 80,- forint

INDEX: 25.842

79.2714/2-04 — Zrínyi Nyomda, Budapest

Felelős vezető: **Bolgár Imre** vezérig.

HU ISSN 0133-1272